

HAVELKOVÁ, L. *Kulturologické aspekty ve výuce ruštině a němčině (na materiálu českých, ruských a německých pranostik) : Disertační práce*. Praha : Univerzita Karlova, 2011. 254 s. Školitelka: PhDr. Hana Žofková, CSc.

Klíčová slova: cizojazyčná výuka, jazykový obraz světa, komunikativní kompetence, lidové pranostiky, porovnání pranostik, sociolingvistická kompetence, užití pranostik v cizojazyčné výuce

Abstrakt:

Disertační práce se zabývá kulturologickými hledisky cizojazyčné výuky, přičemž se podrobněji zaměřuje na lidové pranostiky, jejich kulturologický potenciál, jejich srovnávání a možnosti jejich využití ve výuce ruštině a němčině; práce je tedy věnována problematice, která dosud nebyla podrobněji ani teoreticky, ani prakticky rozpracována. Hlavním cílem práce je zjištění, zda lze lidové pranostiky využít v cizojazyčné výuce v rámci formování komunikativní kompetence, případně jakým způsobem.

Práce vychází z obecných vztahů jazyka a kultury, z poznatků o národní kultuře a jejích složkách a z analýzy základních principů moderní lingvodidaktiky. Teoretická část práce objasňuje základní pojmy a vztahy k příbuzným disciplínám, které jsou pro řešení problematiky klíčové, jakož i pojetí komunikativní kompetence a jejích složek. Je definován obor reálie jako základna pro rozvoj sociolingvistické kompetence, bez níž nelze hovořit o komplexním ovládnutí cizího jazyka. Jsou představena jednak teoretická východiska oboru reálie (lingvistická, psychosociální a lingvodidaktická), jednak jeho klíčové otázky (výběr kulturologického materiálu nebo role učitele v takto zaměřené výuce). Teoretická část práce se rovněž zabývá kulturologickými aspekty cizojazyčné výuky z hlediska evropských a českých vzdělávacích standardů a dokumentů, přičemž jsou analyzovány zejména následující dokumenty: Společný evropský referenční rámec pro jazyky a Rámcové vzdělávací programy.

Druhý oddíl teoretické části práce je věnován obecným poznatkům o lidových pranostikách, jejich pojetí, významu, vývoji, typologii, obsahovým a formálním znakům, přičemž již v této části jsou uváděny příklady konkrétních českých, ruských a německých pranostik.

Tuto teoretickou část dále rozvíjí podrobná analýza českých, ruských a německých pranostik, které jsou roztříděny a srovnávány na základě jednotlivých obsahových a

formálních kritérií s cílem najít především zcela shodné nebo podobné znaky, které by byly dále využitelné ve výuce ruštině a němčině. Vzhledem k obsáhlosti dostupného materiálu byly pro komparaci vybírány pouze takové pranostiky, které jsou uplatnitelné v moderní cizojazyčné výuce, které mohou být dnešním žákům základních a středních škol blízké a které jsou pochopitelné a srozumitelné pro různé věkové skupiny; při výběru pranostik bylo tedy vždy uplatňováno lingvodidaktické hledisko.

Vytvoření konkrétních námětů předcházela i analýza stávajících učebnic ruštiny a němčiny s cílem zjištění uplatňování lidových pranostik i kulturologického materiálu obecně v moderních učebnicích. Analýzou bylo zjištěno, že ačkoli jsou kulturologické aspekty lingvodidaktickou teorií značně akcentovány, ne všechny učební soubory tyto požadavky plně respektují. Toto zjištění potvrzuje nutnost zabývat se kulturologickými hledisky i nadále v teoretické a především v praktické rovině lingvodidaktického bádání.

Na základě provedené analýzy a komparace byly vybrány konkrétní pranostiky, které byly použity pro tvorbu různých cvičení pro cizojazyčnou výuku, byly vytvořeny náměty pro různá fonetická, gramatická či lexikální cvičení nebo pro jazykové hry, které jsou uvedeny v závěrečné části práce. Tyto náměty jsou pak zjevným důkazem pro tvrzení, že lidové pranostiky v cizojazyčné výuce využívat lze a že jejich uplatňování může vhodně napomáhat formování komplexní komunikativní kompetence i celkovému povědomí žáků o kulturní diverzitě světa.